

VIG-reflectie op het rapport maatschappelijk aanvaardbare uitgaven aan geneesmiddelen

Nederland bevindt zich op een cruciaal kruispunt in de zorg waarbij de keuzes van vandaag bepalen of we in de toekomst nog toegang houden tot innovatieve geneesmiddelen. Terwijl de vergrijzing toeneemt en het tekort aan zorgpersoneel groeit, is innovatie geen luxe maar een noodzaak om het zorgsysteem te ontlasten. Toch lijkt het huidige beleid gevangen in een nationale ‘kostendwangbuis’ die voorbijgaat aan de ingrijpend veranderde wereld om ons heen en de bredere maatschappelijke waarde van de geneesmiddelensector. Dat leidt tot een eenzijdig debat over innovatieve geneesmiddelen.

De geopolitieke wake-up call

De meest urgente ontwikkeling vindt momenteel buiten onze landsgrenzen plaats. Het door de Verenigde Staten in 2025 geïntroduceerde MFN-beleid (Most Favored Nations) voor geneesmiddelen houdt in dat de VS voor geneesmiddelen niet meer wil gaan betalen dan de laagste prijs die voor datzelfde middel in vergelijkbare ontwikkelde landen wordt betaald, zoals in Europa. Dit geldt voor een groot deel van de geneesmiddelen die worden vergoed door de Amerikaanse overheid. Het doel is:

- verlaging van Amerikaanse zorguitgaven;
- het aanpakken van hoge geneesmiddelenprijzen in de Verenigde Staten;
- een halt toeroepen aan (Europese) freeriding op Amerikaanse innovaties.

Nederland is Europees kampioen kostenbeheersing voor geneesmiddelen. Samen met Denemarken betaalt Nederland het minst. Dit beleid heeft geleid tot een stabiel en procentueel zelfs licht dalend uitgavenpatroon: ca. 2.7 miljard euro per jaar. En in verhouding tot de uitgaven aan medische specialistische zorg laten NZa-cijfers een dalende trend zien (ca. 9%).¹ Nederland is in het nieuwe beleid van de Verenigde Staten een referentieland als het gaat om geneesmiddelenprijzen. Het beschikbaar maken van geneesmiddelen voor Nederlandse patiënten brengt voor fabrikanten in toenemende mate strategische en financiële risico's met zich mee, omdat de Verenigde Staten de dominante markt is. Het gegeven dat geneesmiddelenbedrijven afspraken maken met de Verenigde Staten moet voor Nederland een *wake-up call* zijn. De geopolitieke verschuivingen in de wereld zijn een noodzakelijk perspectief in geneesmiddelenbeleid en dat ontbreekt nu volledig in het MAUG-advies.

Traag toegangsbeleid leidt tot verslechterende thuismarkt

Een eenzijdige focus op het realiseren van de laagste prijs in het MAUG-advies negeert de bredere maatschappelijk-economische waarde van de geneesmiddelensector. Sterker nog, het heeft afgelopen jaren geleid tot een traag toegangssysteem. In Nederland duurt het gemiddeld 459 dagen voordat een geneesmiddel bij de patiënt terecht komt. Voor innovatieve geneesmiddelen die in de sluis zitten duurt dit zelfs 22 maanden.² Ter illustratie: we doen het daarmee even goed als Noord-Macedonië en Malta.

Breng randvoorwaarden op orde, investeer in een sterke thuismarkt

Dit kan en moet beter. Zo stelt ook het advies van Peter Wennink. Hij bestempelt de life sciences- en biotechnologiesector (waaronder geneesmiddelen) als cruciale sector voor toekomstig verdienvermogen van Nederland én voor de houdbaarheid van de zorg. In zijn advies benadrukt Wennink dat de randvoorwaarden voor de geneesmiddelen op orde moeten worden gebracht: snellere

¹ https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_802735_22/1/

² [Tweede Kamerbrief. Voortgang financiële arrangementen geneesmiddelen 2024](#)

toegangsprocedures, voorspelbaarheid en een betere thuismarkt.³ Het MAUG-advies lijkt ons toegangssysteem nog complexer te maken en werkt potentieel averechts.

Ook de huidige minister van Economische Zaken onderschrijft het verdienpotentieel van innovatieve geneesmiddelen voor Nederland. In het onlangs gepresenteerde industriebeleid staan innovatieve geneesmiddelen aangemerkt als groeimarkt voor verdienvermogen.⁴ Door het economisch perspectief aan het zorgperspectief te verbinden profiteren niet alleen patiënten, maar ook het zorgsysteem en het verdienvermogen van deze sector.

Stapsgewijze innovatie als waarde voor patiënten

Eén van de belangrijkste componenten uit het MAUG-advies is dat bij innovaties de gezondheidswinst voorop staat in prijsbepaling. Dat is evident. Tegelijkertijd wordt geadviseerd om minder betalingsbereidheid te tonen voor innovaties die patiënten bijvoorbeeld helpen bij een gemakkelijkere toedieningsvorm. Deze vormen van stapsgewijze innovatie zullen volgens het MAUG-advies minder moeten worden beloond. De argumentatie wordt hiervoor in toenemende mate gevonden in het uitgezette burgerforum onder 884 burgers, plus een panel van 24 voorbereide burgers. Wat ontbroken heeft in deze voorbereiding is het patiëntenperspectief. Ten onrechte, want onderzoek van [Samhealth](#) onder 1.128 patiënten heeft aangetoond dat patiënten juist vinden dat geneesmiddelen meer mogen kosten als ze elders in de samenleving kosten besparen, zoals minder ziekenhuisopnames of minder thuiszorg. Zij zien dit als een win-win situatie. Daarbij vinden patiënten: toegang tot effectieve geneesmiddelen is belangrijker dan beheersing van het zorgbudget.

Geneesmiddelenontwikkeling is niet zo eenvoudig als het lijkt

Een theoretisch model over consumentensurplus en maatschappelijk surplus gaat voorbij aan de financieel-economische aspecten van geneesmiddelenontwikkeling. In dit model wordt gemakkelijk voorbij gegaan aan de noodzaak van 'fabrikantensurplus' voor de hele maatschappij. Simpel gezegd: rendementen voor investeerders die gebonden zijn aan strenge risico-rendementsverhoudingen – zoals onze pensioenfondsen – zorgen voor broodnodig kapitaal in de zoektocht naar nieuwe innovaties en houden zo de innovatiemotor draaiende. Dit theoretische model verdient ten minste een financieel-economische impactanalyse om effecten zichtbaar te maken. Door prijzen van succesvolle geneesmiddelen te verlagen zonder oog te hebben voor de kosten van de vele mislukte trajecten ondermijnen we innovatie.

Handelingsperspectief voor Tweede Kamerleden

De VIG adviseert Tweede Kamerleden om in te zetten op een **impact analyse** van de effecten van MAUG waarin expliciet geopolitieke ontwikkelingen en het bedrijfseconomische perspectief wordt meegenomen. In een veranderende geopolitieke realiteit met effect op de geneesmiddelensector is het noodzakelijk dat we in Nederland samenwerken vanuit de ambitie om innovaties sneller bij patiënten te brengen. De VIG deelt de verantwoordelijkheid voor toekomstbestendige zorg en blijft zich inzetten voor een dialoog op basis van feiten, cijfers en vertrouwen.

³ Rapport Wennink. *De route naar toekomstige welvaart*, p.105 - 106

⁴ [Tweede Kamerbrief. Industriebeleid met focus.](#)